TARİHTE Türkler ve İngilizler

Tarihî tefrika: 61 Yazan: ZIYA ŞAKIR

Ey Sultan Selim!

Hazreti Muhammedin hilâfet mevkiine lâyık olduğunu ispat et

— Büyük İmaparatorumun bana tayin ettiği yer, burasıdır. Ondan yeni bir emir almadıkça, hiç bir sebeble yerimi değiştiremem. Ben, bütün kanaatimle İmparatoruma istinad etmekteyim. Şayed bana bir tecavüz vuku bulursa, o harekete cür'et edenlerin cezasız bırakılmıyacağına ve intikamımın fazlasile alınacağına eminim...

Bu sebeblerden dolayı, gayet metin olduğuma, zatı şahane kanaat buyursunlar... Ben, asıl bir cihetten korkuyordum ki, o da, İngiliz donanması arasında bulunan sefir Arbonto'nun tekliflerinin, zatı şahane tarafından kabul edilmesidir. Şayet böyle bir gaflet gösterilecek olursa, zatı şahane yalnız haşmetlû imparatorumun müveddet ve muhabbetini kaybetmekle kalmıyacaklar, zatı haşmetpenahın bütün hiddet ve gazabını da davet etmiş olacaklardır. Bilhassa bu meseleyi, zatı şahaneye arzetmenizi rica ederim. dedi.

Çok garib bir tesadüf eseridir ki, İshak Ağa tam veda ederek sefarethaneden ayrılacağı zaman, bir Fransız kuryesi vasıtasile imparator Napoleon tarafından, padişah 3 üncü Selime bir mektub geldi. Derhal saraya kosturulan padişaha takdim edilen bu mektub, şu mealde idi:

«Ey Sultan Selim!..

«Hazreti Muhammedin hilâfet mevkiine lâyık olduğunu ispat et. İşte, seni Avrupa devletlerine esir eden ahidnamelerden kurtaracak vakit geldi. Artık, sana yaklaştım. Eski dostunuz olan Lehistan devletinin ihyası ile meşgulüm. Ordularımdan birisi, Tuna yalısına inmek üzere hazırdır. Sen, Rusları cepheden vurduğun vakit, benim ordum da arkadan hücum edecek, Rusların ric'at hatlarını kesecektir. Donanmamın bir kısmı, Toulon limanından hareket etmek üzeredir. Bu donanma da, doğruca İstanbula gelecek, hem payitahtını ve hem de Karadeniz sahillerini muhafaza edecektir.

«Artık, korkma. Cesaretle ileri atıl. Devletini kuvvetlendirmek ve kendine tarihte ebedî bir şeref temin etmek için, böyle bir fırsat, bir daha ele geçmez.»

***

Napoleon'un bu mektubu, çok tabiidir ki büyük bir tesir husule getirdi. Sebastiyani, derhal saraya davet edildi. İmparatorun mektubundan husule gelen memnuniyet bildirildiği gibi, İngilizlerin muhtemel taarruzlarına karşı alınan müdafaa tedbirlerinin de izahına girişildi.

Sebastiyani, bütün bunları bir asker kulağile dinledi. Yapılmağa başlanan tahkimatın şeklini beğendi. Ve sonra:

— Zatı şahaneye arzediniz. Kendim de dahil olmak üzere, bütün Fransa sefareti erkânı ve İstanbulda bulunan Fransız zabitanı, kâmilen, zatı şevketlerinin emir ve iradelerine amade bulunuyoruz. Şu dakikadan itibaren, tahkimata biz de yardıma başlayacağız. Dedi.

Sebastiyani, bu parlak jestile, bir kat daha hoşa gitti. Padişah, bu husus için de Fransız sefirine memnuniyet beyan etti.

Artık Sebastiyani de işe girişti. Sefaret kâtiblerinden Lablanş ve Latür Mobür ile yaveri yüzbaşı Lakor, mülâzım Desakr dö Floraj, Jerar'dan mürekkeb bir erkânıharbiye heyeti teşekkül etti. Dalmaçyadaki Fransız ordusundan, tesadüfen, o gün mezunen İstanbula gelmiş olan Butin, Lö Klerk, Kotayyö isminideki üç Fransız yüzbaşısı da, yapılan istihkâmlara nezaret etmek üzere muhtelif semtlere gönderildi.

Sebastiyani, İstanbulda bulunan bütün Fransızları seferber etmekle kalmamıştı. Kendisile çalışmak için İstanbuldaki İspanyolları da ayaklandırmıştı. İngilizlerin en büyük düşmanlarından biri olan İspanyollar, zaten intikam için fırsat arayorlardı. Buna binaen, Sebastiyaninin teklifine canatmışlardı.

İspanya sefiri Marki Dalmanara derhal bir İspanyol topçu takımı teşkil etti. Sefaret memurlarından mülâzım Andriç, Karnarero, Perez, Belen ismindeki zabitleri, bu takımın başına geçirdi. Diğer taraftan, - o sırada tesadüfen İstanbulda bulunan Fransız Âyan Meclisi azasından Kont Dö Pontekolan'ı yanına alarak Rum patriğini ziyarete gitti. Patrik, sureti mahsusada götürdüğü bir kaç parça hediyeyi takdim ettikten sonra:

— Siz, bu Türk memleketinde, büyük bir refah ve hürriyet içinde yaşıyorsunuz. Türklere karşı kalbinizde daima bir şükran borcu taşımalısınız. Ve bilhassa, onların bu günkü vaziyetlerile, şiddetle alâkadar olmalısınız.

Diye, Rumları da Türklerle çalışmağa teşvik etti... İspanya sefirinin bu faaliyeti, Sebastiyaninin arzusunu yerine getirmek ve belki de, Türklerin sempatisini celbeylemektir. Fakat bundan daha mühim bir sebeb varsa o da, İngiliz gururuna bir darbe indirildiğini görerek kalben bir ferahlık hissetmekti.

***

İstanbul sahillerine yapılan tahkimat, pek şümullü bir surette devam ediyor, hakikî harb hazırlıklarından ziyade, harb hilelerine müracaat ediliyordu.

İşe yarar toplar, Sarayburnu, Kızkulesi, Salacak sahilindeki siperlere yerleştirildi. Çünkü bu mıntaka ciddî bir surette müdafaa olunursa, İngiliz donanması limana giremiyecekti... Diğer yerlere de top siperleri yapılmış, sağlam ve çürük, ele geçen toplar dizilmişti. Maksad, müdafaa vasıtalarını çok göstermiş İngilizleri iğfal etmekti.

İki parça üç ambarlı kalyon, 7 firkateyn, 6 kurvet. 2 topçeker mavnadan mürekkeb olan ve (Seydi Ali Paşa) nın kumandasında bulunan Türk filosu da çarçabuk hazırlanmış, Üsküdarın Semsipaşa sahilile Kabataş arasında harb safı nizamında mevzi almıştı.

İngiliz gemileri, Fenerbahçe limanında hareketsiz duruyordu. Yalnız, tarassud vazifesini ifa eden bir gemi, donanma ile İstanbul limanı arasında dolaşıyor... Güverteden uzanan dürbünler, yapılan tahkimatı tetkik ile iktifa ediyordu.

İngilizlerin gözleri önünde, köhne Bizans surlarının harab gediklerine süratle duvarlar çekiliyor... Topkapı sarayının sahillerinde yüksek sedler vücude getiriliyor... Mazgal deliklerinden uzatılan topların ağızları, İngiliz gemilerine çevriliyor... Vaziyete ciddiyet verilmek için duvarların ve sedlerin üzerine, mermiler diziliyordu.

Padişah, yapılan işleri bizzat gözden geçiriyordu. Elinde, fildisinden yapılmış bir (mimar arşını) olduğu halde bazan atla ve ekseriya yaya olarak bütün siperleri dolaşıyor, çalışan usta ve işçilere sualler soruyor, aldığı neticelerden memnun olarak tatlı tebessümlerle her kese teşekkürler ediyordu.

İngilizler - her zaman ve her yerde olduğu gibi - gayet sükûnet ve betaat göstermekte devam ediyorlar, hiçbir harekette bulunmuyorlardı. Adeta, İstanbulu uzaktan ziyarete gelmiş olan bir donanma manzarası gösteriyorlardı.

Şubatın 21 inci günü öğleye doğru, Amiral gemisi olan Ruvayyal Jorj'un direğine (mükâleme memuru isteyoruz) manasını ihtiva eden bayraklar çekildi. Bu işaret bayraklarının çekilmesi, Türkleri çok sevindirdi. Derhal şu anlasılmıştı ki, İngilizler derhal husumet göstermek niyetinde değillerdi. Ve müzakereye girişeceklerdi.

Bu anlaşıldıktan sonra, bu müzakerenin mümkün olduğu kadar uzatılmasına, böylece vakit kazanılarak tahkimatın büyük bir ciddiyetle ikmal olunmasına karar verildi... 3 üncü Selimin daima ecnebilerle temas işlerinde kullandığı İshak Ağa, mükâleme memuru sıfatile, İngiliz donanmasına gönderildi.

İshak Ağa İngiliz filosuna giderken, gerek padişah, gerek devlet erkânı ve gerek Sebastiyani, İngilizlerin çok yumuşak bazı teklifatta bulunacaklarını zannetmişlerdi. Halbuki İshak Ağa avdet ettiği zaman, koskoca bir ültimatom getirdi. Bu ültimatomun münderecatı, şu maddelerden mürekkebdi:

(Arkası var)

Doğru değil mi?

Sırtta küfe taşımak yasağına dair

Belediyenin bir iki sene evvel şehirde tatbikını kabul ettiği esaslar arasında esnafın sırtlarında küfe ve hamalların arkalıkla eşya taşımaları da menedilmişti. Esnafa bu usulün tatbikı şehir halkını pek büyük bir zarara sokmadı ama, bu şekilde hamallığın men'i bazan mininı bir bohça, tek bir bavul için bütçesi en gayrimüsaid insanları bile otomobil, araba tutmaya mecbur etti. Ceza korkusu bir tarafa, nizama uymuş olmak ve şehri çirkin manzaralardan uzaklaşmış görmek zevki her vatandaşı bu fedakârlığa seve seve katlandırıyordu.

Aradan zaman geçti. Ücra yerlerde tektük nizamın bozulmakta olduğunu gördük. İçimizden:

— Belki memurların gözünden kaçmıştır!

Diye kendimizi teselliye çalıştık. Fakat bu günlerde Taksim, Şişli, Maçka, Divanyolu gibi şehrin en mühim merkezleri sayılan yerlerde sırtlarında küfe taşıyan esnaf korku ve tereddüd içinde değil:

— İyi vişne!. Salatalık körpe!

Gibi feryadlarla yeri gökü titreterek göğüslerini gere gere dolaşıyorlar.

Bu vaziyet karşısında devlet otoritesini korumak için Belediye ya eski yasağın kaldırıldığını ilân etmeli yahud da hemen bu ihmal ve teseyyübün önüne geçmelidir; diyoruz.

Doğru değil mi?

Yerli Mallar Pazarı sonbaharda açılacak

Millî Sanayi Birliği idare heyeti dün bir toplantı yapmış ve 11 senedenberi birlik tarafından İstanbulda açılan Yerli Mallar sergilerinin bu senede açılıp açılmaması meselesi üzerinde müzakerelerde bulunmuştur.

Toplantıyı müteakıb Sanayi Birliği reisi doktor Halil Sezer, bir muharririmize şu izahatı vermiştir:

«— 11 senedenberi birliğimiz tarafından açılan ve muvaffakiyet kazanan Yerli Mallar sergilerinin 12 ncisinin bu sene sonbaharda, eylûl ayında açılmasını muvafık görmekteyiz. Esasen Yerli Mallar sergisi de 10 eylûlde açılmıştı. Erbabı sanayi için sonbahar sergilerine iştirak bir çok cihetlerden kolay olmaktadır. Fakat sergilerimizi Galatasaray lisesinde kurmakta olduğumuzdan zarurî olarak mektebin tatil zamanı olan yaz aylarını tercih etmekte idik. Şimdi gene sonbahara dönüyoruz.»

Bir çeşid halk ekmeği

Ticaret Vekâleti vasat çeşnide bir nevi bulunmasını istedi

Hükûmet büyük şehirler için bir halk ekmeği çeşnisinin tespitine ve bu namda ekmek imaline karar vermiştir. Bu hususta Ticaret Vekâletinden alâkadarlara gönderilen bir tezkerede şöyle denilmektedir:

«Bundan böyle İstanbulda yaptırılacak tanzim satışlarında buğday fiatları Toprak Mahsulleri Ofisinin orta Anadolu mübayaa fiatlarına kiloda 1,25 kuruş ilâvesi suretile tanzim olunacaktır. Tanzim fiatları bir kuruş kadar arttırılmıştır. Geniş bir müstehlik kütlesini alâkadar eden ekmek fiatlarının arttırılması hükûmetçe muvafık görülmediğinden büyük şehirlerin bu günkü ekmek narkını muhafaza edebilmek üzere buğday harmanının yeniden değiştirilmesi un ve ekmek randımanının tezyidi suretile ekmeğin eski fiatına mal edilmesi mümkün olacağı anlaşılmıştır. Bu suretle elde edilecek ekmek, iyi bir asker tayını çeşnisinde biraz esmer, fakat daha lezzetli olacaktır. Bu çeşninin memleket içinde narhı tespit edilen bir halk ekmeğinin çeşnisi olarak değirmen vaziyetinin müsaadesi nispetinde mümkün olduğu kadar çok istihlâk merkezlerine teşmili matlûbdur. Bundan sonra beyaz ekmek ve francala fiatlarının serbest rekabet teşkil etmek üzere narksız bırakılması mütalea olunabilir. Ancak narka tâbi ve yeknesak çeşnide halk ekmeği işleyen fırınların fiatı serbest bırakılan ekmeği çıkarmamaları zarurî görülmektedir.»

Vekâlet ekmeğin orta Anadolu malı yüzde elli yumuşak, yüzde elli sert buğdaydan imali icab edeceği bildirilerek bu hususta İstanbul Belediyesinin de sür'atle tetkikat icra ederek neticesini Vekâlete bildirmesi istenilmektedir.

Manifatura fiatları tesbit olundu

Kurulan teşkilât derhal fiatleri kontrola başlıyor

Fiat murakabe komisyonu dün de Mıntaka Ticaret müdürlüğünde toplanmış ve manifatura ticareti için azami kâr hadlerile çeşidlerin fiatlarına aid kat'i şekli kabul etmiştir. Konulan fiatlar ve kâr hadleri haricden gelen ve dahilde imal olunan perakende çeşidlerine göre değişmektedir.

Komisyon bundan sonra perakende satışlar için de fiatlar tespit edecektir.

Yeni kontrol teşkilâtı

Fiat kontrol bürosunun kuruluşuna kadar kontrol yapılabilmesi için Ticaret Vekâletince verilen salâhiyetle Mıntaka Ticaret müdürlüğü kontrölörleri, Ticaret Odası memurlarından mürekkeb bir muvakkat teşkilât kurulmutur. Bu teşkilât şehrin her tarafında derhal kontrola başlayacaktır.

Madenî eşya ihtikârı

Bazı madenî eşya üzerindeki ihtikâr görülmemiş bir dereceyi bulmuştur. Bunların en başında teneke fiatları gelmektedir. Şehrimizde konserve imalile meşgul olan fabrikalar, teneke buhranı yüzünden faaliyetlerini tatil etmek üzeredirler. Beş kiloluk zeytinyağı tenekeleri 45-50 kuruşa fırlamıştır.

Otomobil yedek aksamı ve umumiyetle karyola imaline mahsus demirlerin fiatları da, çok yükselmiştir.

Değirmencilerin içtimaı

Ticaret Odasının daveti üzerine İstanbul değirmencileri dün toplanmışlardır. Oda Umumî kâtibi Cevad Düzenli Vekiller Heyeti kararile Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından İstanbul şehrinin ekmeklik unu için verilen 300 ton buğdayın yalnız değirmenlere hasredildiğini, kırmacılara buğday verilmediğini, bu meselenin Odaca tetkik edilmekte olduğunu söyliyerek değirmencilerin mütaleasını sormuştur.

Değirmenciler, umumiyetle yevmiye 300 ton buğdayın değirmenciler tarafından mübayaasına imkân görmediklerini, kırmacıların kredi ile ve perakende satış yapmaları itibarile şehrin un piyasasında mühim rolleri olduğunu söyliyerek her ne kadar kırmacılara buğday verilmesi kendi lehlerinde gibi görünüyor - sa da bu şeklin iktısadî bakımdan zararlı olduğu mütaleasında bulunmuşlardır.

Oda idare heyeti salı günü toplanarak bu meselevi tekrar tetkik edecek ve Ticaret Vekâletinden yapılacak talebin şeklini tespit edecektir.

Yeniden yapılacak Vilâyet yolları

Memleket menfaati için lüzumlu görülenlerin inşasına devam edilecek

Müstacel olmıyan inşaatın tatili hakkında Başvekâletin emri dün İstanbul Vilâyetine tebliğ edilmiştir. Bu emir üzerine bu gün bir toplantı yapılarak Belediyenin yapmakta olduğu veya yapacağı işlerden hangisinin yapılması tehir edileceği tespit olunacaktır. Bazı gazeteler, Şişlideki büyük hastane binasının, stadyomun, Belediye sarayının, tiyatro binasının ve diğer bazı inşaatın tehir edileceğini yazmışlardır. Halbuki zikredilen işlerden stadyom müstesna olmak üzere hiçbirinin inşası için faaliyete geçilmemiş, hatta bazılarının plânları bile hazırlanmamıştı. Yalnız mevzuu bahsolan yol inşaatıdır. Esasen Belediyenin bu gün yaptırmakta olduğu inşaattan kısmı azamını da yol inşaatı teşkil etmektedir. Bu yolllardan hangilerinin tebligatın tarifi dairesinde tezyinî mahiyette olduğu, hangisinin yapılmasında zaruret mevcud olduğu tespit edilecektir. Maahaza yapılmakta olan bu yollardan bir kısmı da iktısadî ehemmiyeti kadar memleket müdafaası için yapılması zarurî yollardan olduğundan bunların inşasına devam edilecektir.

Eminönü meydanının inşası ve köprünün ayağının yükseltilmesi ameliyesine devam edilecektir.

Yeni 3 üncü müfettiş şehrimizde

Merhum Tahsin Uzerin yerine Üçüncü Umumî Müfettişliğe tayin edilen Dahiliye Vekâleti Müsteşarı Nazif Erkin dün şehrimize gelmiştir. Nazif Erkin, bir kaç güne kadar Erzuruma gidecektir.

Tayyare modelcilik kursu

Türk Hava Kurumu temmuzun 15 inde, Sultanahmed San'at mektebinde, bir ay devam etmek üzere bir tayyare modelcilik kursu açacaktır.

Fâsit beyannameler dağıtan iki genc

Ağırcezada yedişer buçuk ay hapse mahkûm edildiler

Cumhur Reisini ve hükûmetin manevî şahsiyetini tahkir ve halkı, hükûmet aleyhine silâhlı isyana teşvik etmekten İstanbul ikinci ağırceza mahkemesinde kapalı celsede mevkuf olarak muhakeme edilen iki gencin kararı, dün akşam bildirilmiştir.

Açık celsede bildirilen karara göre, Nihad Silâhtaroğlu ile Faik Akgün, muhtelif yerlere beyannameler bırakmışlar ve bazı kimselere de bunları zarf içerisinde göndermek yolunu tutmuşlardır. Bu hareketleri, tam 14 defa yaptıkları sabittir. Beyannamelerin bırakıldığı yerler arasında, İstanbul postanesi avlu - sundaki mektub yazma yerleri, «Letafet» apartımanı merdivenleri, Üniversite Fen fakültesi, Çemberlitaş sinemasının önü, Denizyolları ve Şirketi Hayriye vapurları ve saire vardır. Beyannameler, Üniversite Rektörlüğüne, Kültür Direktörlüğüne, bazı matbaalardaki muharrirlere de posta ile gönderilmiştir. Nihad Silâhtaroğlu, orta tahsil görmüştür. Faik Akgün de, evvelce bir müddet bir lisede bulunduktan sonra başka bir sebeble oradan çıkarılmıştır. Her ikisi de, 24-1-1940 tarihinde, yere beyannameler bırakırken yakalanmışlardır.

Mahkeme, cezayı azaltıcı hiç bir sebeb mevcud olmadığı kaydile müdafaaları reddederek, beyannamelerdeki yazıların bir kısmının, Cumhur Reisine karşı edeb ve hürmete münafi yazılar mahiyetinde olduğu, bir kısmının da hükûmetin manevî şahsiyetini tahkir mahiyetinde bulunduğu kanaatini edinmitir. Her iki genc de ceza kanununun 158 inci maddesinin 4 üncü ve 159 uncu maddesinin 1 inci fıkralarına göre cezalandırılmışlar, 15 yaşını bitirip 18 yaşını bitirmemeleri 55 inci maddeye nazaran gözönünde tutularak neticede, yedişer ay, 15 er gün hapse mahkûm olmuşlardır. Ve halkı hükûmet aleyhine silâhlı isyana teşvikten de beraetleri kararlaştırılmıştır.

Deniz sigortaları

Üç alâkadar daire yeni bir formül bulmağa çalışıyor

Akdenizde sefer yapacak vapurların hamule ve tekne sigortasının yapılması ve reassüre edilmesi işi ehemmiyetli bir safhaya girmiştir. Millî Reassürans Umum müdürü Rebbani, bu hususta Denizyolları Umum müdürü İbrahim Kemal Baybora ve müteakiben Mıntaka Ticaret müdürü Avni Sakmanla görüşmüştür.

Denizyolları idaresi kendi vapurları hamulesi için yeni vaziyette İstanbulla İzmir arasındaki seferler için kabul edilmiş olan sigorta primlerini çok bulmaktadır.

Millî Reassürans ve Denizyolları Umum müdürleri arasında yapılan görüşmeler muntazam seferlerin sigortasında yeni bir formüle varılması üzerinde cereyan etmiştir. Varılan netice Münakalât Vekâletine bildirilecektir.

Millî Reassürans, Akdenize sefer yapacak vapurların tekne sigortası üzerinde bazı imkânlar temin etmiştir.

Mısırdan gelecek mallar

Evvelce siparişi yapılan bazı mallar İskenderive ve Portsaid limanlarında bulunmaktadır. Bu malların sigortası temin edildiği takdirde limanımıza getirilecektir.

MAARIFTE

Maarif doktorları ve dişçileri

İstanbul Maarif müdiriyetine bağlı sıhhî müfettişe ilâveten kadroya 3 tane de diş doktoru konulmuş, bunlardan doktor Hayreddin Oras Fatih kazasına Ratib Türkoğlu Üsküdar kazasına, Şevket Tangör Beyoğlu kazasına tayin edilmişlerdir. Diş doktorları mıntakalarındaki mekteblerde bulunan çocukların dişlerinin tedavisile meşgul olacaklardır. Bundan başka Fatih kazası doktoru İhsan Tezcan Gelenbevi lisesine tayin edilmiştir. Fatih kazası doktorluğuna da doktor Said tayin olunmuştur.

Siyasî icmal

Akdenizde muharebe

İngiltere ile mihver devletleri arasında ölüm dirim boğuşması - nın ilk teması başladı. Hem Akdenizde hem de Manş denizinde ilk defa ciddî müsademeler yapıldı. İtalya harbe girdiğindenberi nedense donanmasını meydana çıkarmaktan çekinmekte ve yalnız hava kuvvetleri ve Mısır hududundaki askeri kıt'alarile faaliyette bulunmaktaydı.

İtalyanın denizde ihtiyatkârlık göstermesi sebebsiz değildi. Akdenizde esasen İngilterenin ikinci büyük bir donanması bulunmaktaydı. Bu donanmayı Norveçin tahliyesinden sonra bir kat daha takviye etmişti. Avrupada İngilteredeı sonra en büyük deniz kuvvetine sahib Fransa dahi bütün kuvvetlerini İngiliz donanmasına yardım için Akdenizin iki havzasına merkezleri Mersalkebir ve Ebukır olmak üzere İtalyan donanmasına karşı yığmıştı. Yani müttefikler Akdenizde İtalyaya karşı kahir tefevvuku haizdiler.

Lâkin Fransanın harb harici kalması üzerine büyük donanmasının İngiltere için bir faydası kalmadıktan başka kendi emniyeti için bir gaile olmustur. Akdenizde İngiliz donanması ilk büyük deniz muharebesini düne kadar Fransız donanmasına karşı yapmıştır. Fransaya mütareke ahkâmının tatbikı tehir edilerek İngiltereye karşı mukabeleibilmisil yapmakta serbest bırakılması üzerine İngiliz donanmasının başlıca üssü ve Akdenizin esas ve tabii kapısı Cebelüttarık müstahkem mevkiile limanının üstüste Fransız hava kuvvetleri tarafından bombardıman edilmiştir. İspanya dahi şüpheli ve hasmane bir tavır aldığından İngiliz donanması denizde ve havada açık bir hedef teşkil eden Cebelüttarıktan ayrılmıştı.

İngiliz donanması Fransız donanmasının mühim bir kısmını tahrib ettiğine ve felce uğrattığına emin olduktan sonra İtalyanın Avrupadaki üslerini aramağa çıkmıştır. Akdenizin şark ve garb havzalarına ayrılan İngiliz donanması da iki taraftan İtalya yarımadası üzerine yürümüş görünüyor.

Fakat tayyarelerin gözünden bu hareketler gizlenemediğinden İtalyan donanması da ikiye ayrılarak İngiliz filolarını kraşılamış ve bu suretle temas hasıl olmuştur. İngiliz donanmasının otuz bin tonluk Barham ve İtalyanların Cesare gibi drednotları uzun mesafeden top düellosu yapmışlardır.

İki taraf da muvaffakiyet iddia etmektedir. İngiliz filolarının İtalya yarımadasile Sicilya ve Sardenya adalarındaki İtalyan donanması üslerine şimdilik hücum etmekten vazgeçtikleri ve birer istikşaf hareketile iktifa ederek kendi üslerine döndükleri ve İtalya filolarının da kendi limanlarına çekildikleri anlaşılıyor. Muharebe kat'î bir netice vermemiştir. Fakat mühim bir temas teşkil etmiştir. İngiltereye Almanlar hücum ederken İngiliz ve İtalyan donanmalarının da kat'î muharebeye girişecekleri şüphesizdir.

Muharrem Feyzi TOGAY

Rumen heyetile anlaşma yapılıyor

Rumanya ile yeni ticaret mukavelesi mucibince yapacağımız yapağı ve tiftik satışları için kat'i mukaveleyi yapmak üzere şehrimize gelen Rumen heyetile dün Tiftik İhracat Birliğinde ilk temaslar yapılmıştır.

Dünkü temaslar neticesinde evvelce esasen Bükreşte esasları taayyün etmiş olan mukavele kat'i şeklini hemen hemen almıştır. Mukavelenin bu gün imzası galib bir ihtimal dahilindedir.

Diğer taraftan Rumen heyeti piyasa ile de temaslar yapmakta ve hazırlanan malları muayene etmektedir. İlk parti yapağı ve tiftik limanımıza gelen Rumen bandıralı Sulina vapurile sevkolunacaktır.

Ermenice Marmara gazetesi çıkıyor

Uzun yıllar Türk matbuatında ehliyet ve muvaffakiyetle hizmet eden gazeteci arkadaşlarımızdan ve muharrirlerimizden Sören Şamlıyan pek yakında Marmara adında Ermenice bir sabah gazetesi çıkaracaktır. Kendisine hayırlı başarılar dileriz.

Çan-Kay-Şek'in bir makalesi

Zoraki gülüş

İçinde bulunduğumuz harb hali bizim için bir intizar hali olmuştur. Telâş etmeden sonunda kazanacağız.

Bizden hiç kimsenin ölmemesine imkân olsa, fakat yapmakta bulunduğumuz harbin, daha yirmi sene devam etmesini istediğim zamanlar oluyor.

Her geçen ay, her geçen hafta, yurddaşlarımda da bu arzuyu artırıyor gibidir. Istırab çekilecek, olsun! Fakat, bizim ıstırablarımız, düşmanlarımızın çektiği ıstırablara nispetle nekadar hafif.

Az bir zaman evvel, Japon askerlerinden bir grup, cenub cephesinde, bizim erkânıharbiyemize müracaat ederek şöyle demişti:

— Biz Japonuz. Vatanımızı seviyoruz. (Bana gelen rapora göre bunlar yedi kişiydiler.) Fakat bir seneye yakın bir zamandanberi cephede sürdüğümüz hayattan usandık. Takib edilen hedefi dahi bilmiyoruz. Bize verilen yegâne emir şu: İlerlemeğe çalışın! Mesafe kazandıkça, daha fazla gayret sarfına mecbur oluyoruz. Bu, öldürücü bir şey. Verdikleri yiyecek kâfi gelmiyor. (Günde, her askere bir kilo pirinc ve kuru balık, yarım litre alkollu su).

... Bize gazete veriyorlar, içinde, günlük güneşlik ovalarda gösterdiğimiz yararlıkları anlatan yazılar okuyoruz, fakat biz gece gündüz çamur içinde - yiz.

Ailelerimize mektub yazarak vakit geçirmek kabil olacak ama, yazacağımız mektublar için bize, üstü yazılmış kartlar dağıtıyorlar. Bu yazılarda, havanın mükemmelliğinden, yaptığımız seyahatlerin letafetinden, sıhhatimizin yolunda olduğundan, yakında avdet etmek ümidinde bulunduğumuzdan bahsediliyor.

İmza koyup adresi yazmaktan başka iş kalmıyor. Bir tek kelime ilâve etmek yasaktır.»

***

İnsan hangi ırktan olursa olsun, tam disiplinli bir mahlûk değildir. Japonlar üzerinde, hükûmetleri tarafından tatbik edilen mutlak ve tam tazyikın, ergeç bir isyana sebebiyet vermesi normal bir neticedir.

Biz, yalnız buna güvenmiyoruz; fakat, düşman saflarında dolaşmağa başlayan bu için için homurtu falihayırdır. Cebirle hareket eden hükûmetlerin yıkılması için, karşılarında mukavemet görmeleri kâfidir.

Binaenaleyh harbi sonuna kadar götüreceğiz. Japonya, bizden muvakkat bir hal şekli beklememelidir. Şimdi, kıyamete kadar dövüşmeğe hazırız.

Düzmanlarımızın ümidlerinden biri de, bugün değilse yarın, malzeme veya sair ihtiyaclarımızın fıkdanından dolayı, bozguna uğrayacağımız ümididir. Halbuki, Çin, bütün limanları abluka edilse bile, dahilde, kendisine yetecek olan asgarî altı büyük iaşe yoluna sahibdir.

Binaenaleyh, Japonya için yapılacak şey, muvaredata mâni olmaktır. Halbuki, parasını verdikten sonra, zarurî eşyayı tedarik etmek çaresini bulmamağa imkân yoktur ve memleketimiz, muazzam servetile, her malın bedelini ödeyebilir. Çin, bazı memleketlerin sempatisine güvenmemiş dahi olsa, kendi hazinesine güvenir ki, istinadgâhların en sağlamı da budur.

Çinin vaziyeti, düşmanlarımıza gülmek fırsatı verdi. Fakat bu memnuniyet pek sun'î oldu.

Siyaset dolabları karşısında kütle vardır, kuvvet vardır. Yeryüzünde, maddeten zaptına imkân olmıyan memleketler bulunduğunu nazarı itibara almak lâzımdır. Sırf coğrafî bir misal olmak üzere, Birleşik Amerikayı, Sovyetler Birliğini ve memleketimizi zikrediyorum.

Ne, mütemadi kampanyalarla kendilerini harab eden memleketlerin bu dinmeleri, ne harbler, ne gazeteler, ne tenkidler bu memleketlere zarar veremez.

İçinde bulunduğumuz harb hali, bizim için bir intizar hali olmuştur. Telâş etmeden, sonunda kazanacağız.

Çan Kay Çek

Küçük hikâye

Korkunç bir gece

Nakleden: H. Varoğlu

Deniz kurdu, kadehinin dibindeki cini yuvarladıktan sonra, anlatmağa başladı:

— Benim gibi, hayatını dalgaların ortasında geçirmiş, gözü yılmaz bir denizcinin ağzından korku kelimesini işitmek garibinize gidecek ama, ne yapalım ki hakikat bu merkezde. Bunu şimdiye kadar kimseye açmadım. Israr ettiğiniz için size anlatacağım. Evet, bir gün, alkol kaçakçılığı yaparken korktum. Hayatımda ilk defa olarak korktum.

İki sene kadar oluyor. İrlandalı bir kaptanın gemisine yazıldım. Amerikanın şimaline, Kanada hududuna yakın bir yere, alkol götürecektik. Gemide yiyecek, içecek boldu. Para da boldu.

Halifaks'a kadar işler yolunda gitti. Orada, bir hafta durup emir bekledik. Nihayet emir geldi. Süvari derhal gemiye yol verdi ve bize de, işin artık ciddileştiğini haber verdi. Amerika gümrük muhafaza gemileri bir şeyden şüphelenmişler, denizde vızır vızır dolaşıyorlardı. Nazarı dikkatlerini celbetmeden geçmek lâzımdı.

Bereket versin, kalın bir sis vardı. Geminin içinde, kendimizi bile zor görüyorduk. Amerika karasularına dört günde vardık. Süvari, o güne kadar soğukkanlılığını muhafaza ettiği halde, gittikçe daha fazlalaşan bir asabiyet göstermeğe başlamıştı. Ben, dümendeydim.

İki düşman arasındaydık. Ya Amerika gümrük muhafaza gemileri bizi topa tutacaklardı, yahud karaya vuracaktık.

Fakat, tehlike ortasında, gene iyi bir sür'atle ilerliyorduk. Kara yaklaşmıştı. Ertesi gün bir burnu döndükten sonra yanaşacağımız iskeleyi uzaktan görmüş olacaktık.

Bu haber hepimizi memnun bıraktı. Çünkü sis o kadar devamlı ve bilhassa o kadar koyu idi ki, bütün gemi halkının âsabını bozmuş, canından bezdirmişti.

O gün, ben süvarinin yanında duruyor, etrafımızı kaplayan koyu sisi delip birşeyler sezebilmek için dürbünü elimden bırakmıyordum.

Birdenbire ürperdim ve müthiş bir çığlık attım. Bir gemi boyu uzakta, torpidoya benzer bir tekne vardı. Hiç şüphesiz, gümrük muhafaza gemilerinden biriydi bu.

Süvari herhangi bir kumanda vermeğe vakit bulmadan, kalın sis tabakası arasından fışkıran keskin bir projektör ışığı, bizim güverteyi aydınlığa boğdu. Aynı zamanda, kalın bir ses, yükümüzü muayene etmek için bize, dur emri vermişti.

Süvari, muhafaza memurlarından kaçmak ümidile, tornistan emri verdi. Fakat iş işten geçmişti, projektörden kurtulmağa imkân yoktu. O anda, ağa yakalanmış balıktan farkımız olmadığını hissettim.

Esasen, kaçmak teşebbüsü, suçlu olduğumuzu göstermeğe kâfiydi. Gümrük torpidosu bu vaziyet karşısında tereddüd etmedi, derhal ateş açtı. Bir gök gürültüsü arasında, başımın üstünden, sıcak bir nefesin geçtiğini duydum. Müthiş bir tarraka oldu. Kendimi kaybetmişim.

Aradan nekadar zaman geçtiğini bilmiyorum. Yalnız, bir aralık gözümü açtığım zaman, dalgaların arasındaydım. Ne zaman denize düştüğümü, üstüne abandığım tahta parçasını nereden elime geçirdiğimi de tayin edemiyorum.

Yalnız, kendime geldiğim zaman, denizin suyu o kadar soğuktu ki, uzunca bir baygınlıktan sonra, suyun bu soğukluğu sayesinde ayıldığımı anladım.

Muhakkak olan bir şey vardı. Bizim gemi, yediği toplarla denizin dibini boylamıştı ve beni suyun üstünde tutan tahta, geminin enkazından kopmuş bir parça idi.

Vaziyetimi kavrar kavramaz, tüylerim ürperdi. Bacağımdan yaralanmıştım, kımıldamak ihtimali yoktu. Değil ayağı ayağımın bir parmağını kımıldatsam, tahammül edilmez acılar hissediyordum. Bu şerait dahilinde, baygınlığın, nasıl olup da beni denizin dibine sürüklemediğine hâlâ hayret ediyorum.

Etrafıma bakındım. Hiç bir şey görünmüyordu. Sis, eskisinden daha koyu, eile tutulacak derecede kalın devam ediyordu. Yorgunluktan bitab bir vücudle, kımıldatmak imkânı olmıyan, yaralı bir bacakla, dalgaların ortasında, hayatımı bir tahta parçasına bağlamış, bekliyordum. Ne bekliyordum acaba? Bir kurtuluş çaresi, bir imdad mı? Hayır. Belki ölümü bekliyordum. Nazlana nazlana gelen, soğuktan, açlıktan, yorgunluktan ölümü!

Acı bir su yığını ortasında, kalın bir sis yığını altında ve koyu, ağır bir sessizlik yığını içindeydim. Ölmeden gömülmüştüm, şu farkla ki, toprağa değil, suya gömülmüştüm.

Fakat, bütün ümidsizliğime ve vaziyetimin bütün dehşetine rağmen, baygınlığım esnasında beni suyun üstünde tutan tahta parçasını bırakmıyordum. Ona varkuvvetimle yapışmış, batmamağa, kabil olduğu kadar dayanmağa, Azrail beni bacaklarımdan tutup sürüklemedikçe ölmemeğe azmetmiştim.

Kolay iş değildi bu. Yorgunlukla, bacağımdaki yaranın acısile, iliklerimi donduran soğukla mücadele etmek kâfi değilmiş gibi, açlık ve susuzluk da başladı. Arkasından, humma nöbetine benzer bir hal geldi. Hayaller görüyor, sayıklıyordum. Köyüm, evim, çocuklarım gözümün önünde dolaşmağa başladı.

Arasıra, bu halden silkinip ayılıyor, aklımı bir parça başıma toplıyordum. O zaman, kopan tırnaklarım, kapanan parmaklarımla, tahtaya biraz daha kuvvetle yapışıyor; sonu gelmeğe başladığını hissettiğim mücadele kuvvetimi toplayor, canımı kurtarmağa çalışıyordum.

Bir an geldi ki, yorgunluğum azalır yaramın acıs